לולב יבש פסול. ומפרש בגמרא [ט] משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח [ג] פ"ק (לעיל דף יח:) דאמרי רבנן לולב מצוה לאוגדו משום שנא' זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר והאי יבש דהכא אין לפרש כמו יבש דפרק אין מעמידין (ע"ז דף כט:) דתנן החרגנים של נכרים יבשים מותרים ומפרש בגמ' יבשים לאחר שנים עשר חדש דהא אמרינן לקמן (דף לג.) גבי הדס יבש יבשו רוב עליו ונשתייר שם שלשה בדי עלין לאין כשירין אלמא אין היבשות תלוי בשנים עשר חדש אלא יש לומר יבשות דהכא כמו יבשות אזן בכור דתנן בפרק על אלו מומין (בכורות דף לז.) רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה עד שתהא נפרכת בגפורן:

נקטם ראשו. לכאורה מיירי בשני עלין האמצעיים היוצאין מראש השדרה אבל קשיא דבגמרא (דף לב.) קאמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול והן אותן העלין האמצעיים והא אפילו בנקטם ראשו פסול כל שכן נטלו לגמרי ולריך לומר בנקטם ראשו מיירי ברוב העלין העליונים אי נמי אצטריך ליה לרבי יהושע בן לוי לאשמועינן ניטלה דסלקא דעתיה דחשיב הדר טפי מנקטם אי נמי ניטלה אחת מן התיומת דבנקטם לא מיפסלה אא"כ נקטמו שתיהן:

נפרצו עליו. ברוב עלין איירי כדתניא בתוספתא (פ"ג) ופי' בקונטרס שנפרצו מן השדרה שלו ואינן מחוברין אלא על ידי אגודה משמע שרולה לומר שנתלשו לגמרי מן השדרה ולא משמע כן בגמ' [י] דאמרינן נפרצו דעביד כי חופיא והעלין שנתלשו מן השדרה הולי מיקרו כדאמרינן בגמרא (דף לז:) אמר רבה לא (ליגוד [ד]) איניש לוליבא בהושענא דמשתיירי הולי והוי חגיגה כלומר אם ארוך הוא יותר מדאי מן הערבה ובא לקצץ מתחת לא יקצץ בעודו באגודו דמשתיירי עלי הלולב כשנתלש מן השדרה על ידי הקגילה ומן ההולין עושין חופיא כדאמרינן בהגזל קמא (ב"ק דף לו.) האי מאן דגזל לוליבא מחבריה ועבדינהו הולי קני מעיקרא לוליבא והשתא הולי הולי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הולי והשתא חופיא והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק** ותני לא שנא בי"ט ראשון ול"ש בי"ט שני. משמע דדייק מדקתני סתם ולא מפליג ותימה הא אמרינן לקמן (דף לד:) ניקב וחסר כל שהוא פסול אע"ג דבי"ט שני כשר כדאמרינן לקמן (דף לו:) בגמ' דר' חגיגה מטביל ביה ונפיק ביה ומוקי מתני' בי"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאול הא לקמן בסוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אבל הכא (מ) לא אסיק אדעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דיבש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזזית על רובו דמפסיל אף בי"ט שני משום הדר ומיהו בירושלמי [כ] משמע קצת דמשום חזזית לא מיפסיל אלא בי"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא בי"ט ראשון בלבד תמן אמרין רובו מצד אחד חוטמו כרובו והיינו במקוס אחד דאמרינן לקמן (דף לה:) גבי חזזית ומיהו אי יום ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חגיגה לית ליה האי קפסיק ותני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול בי"ט ראשון ומכשיר בי"ט שני אי נמי בריש המשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אבל כולהו אחריני איידי דלא מפליג בריש לא מפליג בסיפא ושונה דבריו סתם אף על פי שיש לחלק:

בעינן הדר וליבא. משמע דפשיטא ליה דבעינן הדר לכולהו יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא בי"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטינן מיניה [כ] חסר דבעינן לקיחה תמה לא מיפסיל אלא בי"ט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף לו:) ר' חגיגה מטביל ביה בי"ט שני ונפיק ביה ותימה מאי שנא זה מזה הא כולהו בהדי הדדי כתיבי בחד קרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ביום ראשון עליה קיימי אבל הדר בתריה כתיב אכתי קשיא [ס] מדכתיב ולקחתם דרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כז.) ולקמן בפירקין (דף לד:) דאדבעה מינין שבלולב מעכבין זה את זה דבעינן לקיחה תמה ובשילהי פירקין (דף מא:) ובריש לולב וערבה (לקמן ד' מג.) דרשינן נמי מדכתיב ולקחתם לשון רבים שתהא לקיחה לכל אחד ואחד מדלא כתיב ולקחת לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף סה:) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיב וספרתם [מ] ואם כן בשאר הימים תיסגי במין אחד ובלקיחה של אחד בשביל כולם לכך נראה דהיינו טעמא משום דיום ראשון דאורייתא בגבולין ושאר יומי דרבנן זכר למקדש כדאיתא בריש לולב וערבה (לקמן דף מד.) הלכך בעיקר הלקיחה כגון ד' מינין ולקיחה לכל אחד תקון בשאר יומי כעין דאורייתא וכן בהדר משום הדור מצוה אבל בחסר ובשאול לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול:

משום

ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין אמר רב בשביל [מ] ארבעה דברים נכסי בעלי בתים יוצאין לטמיון על כובשי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבריהן ועל גסות הרוח וגסות הרוח כנגד כולן אבל בענוים כתיב [א] וענוים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום:

הדרן עלך הישן

לולב [א] הגזול [ב] והיבש פסול [ג] [ג] של אשירה ושל עיר הנדחת פסול [ד] נקטם ראשו נפרצו עליו פסול נפרדו עליו כשר [ג] רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה ציני הר הברזל כשירות [ד] לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר: **גמ'** [ה] קא פסיק ותני לא שנא בי"ט ראשון ולא שנא ביום טוב שני בשלמא יבש הדר בעינן וליכא אלא גזול בשלמא יום טוב ראשון דכתיב [ב] לכם [ה] משלכם אלא ביום טוב שני אמאי לא א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי משום בגמרא. ציני דקליס: בשרות. לולבין שלהן ואע"פ שעלין שלהן קטנים מאד ואין עולין עם ארכה של שדרה: כדי לנענע בו. מפרש בגמרא שלשה טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח יותר כדי לנענע דבעינן נענוע כדלקמן (דף לז:) מעלה ומוריד מוליך ומביא לעצור רוחות רעות וטוללים רעים: **גמ'** קפסיק ותני. פסול: לא שנא בי"ט ראשון. דחיוביה מדאורייתא: לא שנא בי"ט שני. דליתיה בנטילת לולב אלא מדרבנן דביום הראשון כתיב: בשלמא יבש. פסול בדרבנן נמי כיון דמצוה הוא משום זכר למקדש [ח] בעינן הדור מצוה: אמאי לא. מהיכא תיתי למיפסליה: שנאמר

ועל שהיה ספק בידם. של בעלי בתים הללו למחות ביד עובדי עבירות שבדורם שבריהם נשמעים מחמת עושרם והבריות ירחים מהם ולא מיחו: ועל שפוסקין. בעלי בתים הללו לדקה ברבים שיתנוהו לעניים (והם [מ]) ולא נותנים: לטמיון. שנטממין וכלים מאליהם: כובש. שמדחהו בלך ושוב: עושק. לגמרי גוזל שכרו: ועל גסות הרוח. שמתגאים ומשתררין על אחיהם בשביל עושרן:

הדרן עלך הישן

לולב הגזול. לולב כף של תמרים והדר תני הדס וערבה באפי נפשייהו: גזול. פסול ולקחתם לכם כתיב משלכם: יבש. דבעינן מצוה מהודרת דכתיב (שמות טו) ואנוהו [ו]: של אשירה. אילן שעובדין אותו ע"ז ובגמרא מפרש טעמא: ושל עיר הנדחת. משום דלשרפה קאי דכתיב (דברים יג) ואת כל שללה תקבוץ [ג] ולולב בעי שיעור ד' טפחים כדלקמן (דף לב:) וכיון דהאי לשרפה קאי אין שיעורו קיים דכשרוף דמי: נקטם ראשו. פסול דלא הוי הדר: נפרצו עליו. משדרה ואינם מחוברין אלא על ידי אגודה כי חופיא [ז] שקורין אשקוב"א ולאו הדר הוא: נפרדו עליו. מחוברין הן בשדרה אלא שלמעלה הן נפרדין לכאן ולכאן כענפי אילן: יאגדנו מלמעלה. אם נפרדו עליו יאגדם שיהו עולין עם השדרה כשאר לולבין: ציני הר הברזל. מפרש

והשתא הולי הולי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הולי והשתא חופיא והיינו שחלק כל עלה ועלה לשנים לפי שכל עלי הלולב כפולים ועמד וחלק אותם שכן דרך לעשות חופיא: **קפסיק** ותני לא שנא בי"ט ראשון ול"ש בי"ט שני. משמע דדייק מדקתני סתם ולא מפליג ותימה הא אמרינן לקמן (דף לד:) ניקב וחסר כל שהוא פסול אע"ג דבי"ט שני כשר כדאמרינן לקמן (דף לו:) בגמ' דר' חגיגה מטביל ביה ונפיק ביה ומוקי מתני' בי"ט ראשון ואי דייק מדקתני גזול ולא קתני שאול הא לקמן בסוף הסוגיא דייק רב נחמן בר יצחק הכי אבל הכא (מ) לא אסיק אדעתיה ואי משום דקתני גזול דומיא דיבש הכי נמי גבי נקב קתני עלתה חזזית על רובו דמפסיל אף בי"ט שני משום הדר ומיהו בירושלמי [כ] משמע קצת דמשום חזזית לא מיפסיל אלא בי"ט ראשון דמסיק עלה רבי יצחק בר נחמן בשם ר' שמואל כל הפסולין אינן פסולין אלא בי"ט ראשון בלבד תמן אמרין רובו מצד אחד חוטמו כרובו והיינו במקוס אחד דאמרינן לקמן (דף לה:) גבי חזזית ומיהו אי יום ראשון דווקא על כרחך הדר הוא ולא מיפסיל אלא משום דחשיב כחסר ולא מסתבר כלל וי"ל דר' חגיגה לית ליה האי קפסיק ותני כמו שמואל דשמעתין דמוקי מתניתין דגזול בי"ט ראשון ומכשיר בי"ט שני אי נמי בריש המשנה שייך לדקדק מדתני סתם ולא מפליג אבל כולהו אחריני איידי דלא מפליג בריש לא מפליג בסיפא ושונה דבריו סתם אף על פי שיש לחלק:

בעינן הדר וליבא. משמע דפשיטא ליה דבעינן הדר לכולהו יומי ולכס משלכס לא מיתוקס אלא בי"ט ראשון וכן ולקחתם דממעטינן מיניה [כ] חסר דבעינן לקיחה תמה לא מיפסיל אלא בי"ט ראשון כדקאמרינן לקמן בפירקא (דף לו:) ר' חגיגה מטביל ביה בי"ט שני ונפיק ביה ותימה מאי שנא זה מזה הא כולהו בהדי הדדי כתיבי בחד קרא ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר ואי משום דמשמע ליה דהני דכתיבי מקמי ביום ראשון עליה קיימי אבל הדר בתריה כתיב אכתי קשיא [ס] מדכתיב ולקחתם דרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כז.) ולקמן בפירקין (דף לד:) דאדבעה מינין שבלולב מעכבין זה את זה דבעינן לקיחה תמה ובשילהי פירקין (דף מא:) ובריש לולב וערבה (לקמן ד' מג.) דרשינן נמי מדכתיב ולקחתם לשון רבים שתהא לקיחה לכל אחד ואחד מדלא כתיב ולקחת לשון יחיד כי היכי דדרשינן פרק רבי ישמעאל (מנחות דף סה:) ספירה לכל אחד ואחד מדכתיב וספרתם [מ] ואם כן בשאר הימים תיסגי במין אחד ובלקיחה של אחד בשביל כולם לכך נראה דהיינו טעמא משום דיום ראשון דאורייתא בגבולין ושאר יומי דרבנן זכר למקדש כדאיתא בריש לולב וערבה (לקמן דף מד.) הלכך בעיקר הלקיחה כגון ד' מינין ולקיחה לכל אחד תקון בשאר יומי כעין דאורייתא וכן בהדר משום הדור מצוה אבל בחסר ובשאול לא תקון ובגזול פלוגתא דשמעתין דרבי יוחנן סבר דתקון משום מצוה הבאה בעבירה ושמואל סבר דלא תקון דמתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול:

משום

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה ח סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרמט סעיף א:
ב) ב מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תרמה סעיף ה:
ג) ג מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תרמט סעיף ג:
ד) ד מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרמה סעיף ו:
ה) ה מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרמט סעיף א ג:

רבינו חננאל

ועל מגדלי בהמה גסה ועל קוצצי אילנות טובות ועל ד' דברים ממון בעלי בתים יורד לטמיון על עושקי שכר שכיר. ועל כובש שכר שכיר. ועל פורק עול מצוארו ונותנו בצואר חבירו וגסות הרוח כנגד כולן. ופשוטין הן:

הדרן עלך הישן

לולב הגזול והיבש כו'. ואוקימנא היבש משום דבעינן הדר וליכא. גזול נמי ביו"ט ראשון כתיב לכם והאי לאו שלכם. ובשאר הימים נמי לפני יאוש מ) דהא אינו שלכם.

חשק שלמה על ר"ח

מ) הדבר תמוה דהא ביו"ט שני לא בעי לכס רק הטעם משום מצוה הבאה בעבירה ואולי דאיזה ט"ס נפל בכאן וצ"ע.

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) (גיטין לג.) [לח:], ג) [עי' תוס' לקמן לא: ד"ה שלו], ג) [לקמן לא.], ד) [לקמן לב: לז:] מנחות מב., ה) [לעיל כז: וש"נ], ו) עי' לעיל דף יא:, ז) לקמן לב., ח) לקמן מא., ט) לא., י) לב., כ) ה"ר, ל) עי' תוס' לקמן דף לד: ריש ד"ה שתהא, מ) עי' תוס' מנחות כז. ד"ה ולקחתם.

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה קפסיק ותני וכו' אבל הכא עדיין לא אסיק אדעתיה:

תורה אור השלם

א) וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אָרֶץ וְהִתְעַנְּגוּ עַל רֹב שָׁלוֹם:
[תהלים לז, יא]

ב) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
[ויקרא כג, מ]

ליקוטי רש"י

לכם משלכם. להוציא את הגזול ואת השאול [לעיל כז:].

הגהות וציונים

מ] רש"ל מ"ז (גליון): ג] צ"ל תקבוץ ושרפת (כ"ה בקרא וכ"ה ברש"י שברי"ף), או שצ"ל תקבוץ וגו': ג] בתוס' הרא"ש איתא כדאמרינן ועי' כפו"ת: ד] [צ"ל ליגוז] (גליון) ועי' רש"ש דגי' הרא"ש ליגוד: ה] נדצ"ל דהא מדכתיב (עי' תוס' הרא"ש):

לעזי רש"י

אשקוב"א. פירוס מטאטא (עיין רס"י ורד"ק ישעיה יד, כג ורס"י מגילה דף יח סוע"א ד"ה טאטיתא), מכבד שמכבדין בו את הבית (ערוך ערך טא ועיין רס"י סוכה דף לב ע"א ד"ה כי חופיא).